

Villa Biener

Interjú egy eklektikus művésszel,
aki az életművében lakik

PATAKI GÁBOR

Van a Ligur-tenger partján, San Remo közelében egy több száz éves olajliget, abban egy villa, benne egy galéria és két műterem, körülötte szoborpark, az ösvényeken és a falakon több száz négyzetméternyi mozaik, a mediterrán növényzettel borított teraszokon pedig vagy ötven szobor. Aki mindezt megálmodta és létrehozta, egy magyar orvos-művész-műpártoló, Török Judit, aki Budapestről érkezett Olaszországba, immár csaknem fél évszázada. Vele beszélgettünk.

A korábban „Erőd” néven számon tartott villából miért lett Biener?

TÖRÖK JUDIT: Tizenkét évvel ezelőtt, amikor végre befejeztük a villa renoválását, a kert kiépítését, és megnyitottuk a galériánkat, édesanyám, Biener Klára, aki itt élt velem, örökre eltávozott. Meg azért is, mert itt kristályosodik ki három nemzedék vágyalma, az ígéret földjére való érkezés. Hosszú út volt, amely Erdélyben kezdődött a múlt század elején egy földpadlós viskóban, ahonnan két gyerekember indult szerencsét próbálni Budapestre: a nagyszüleim, akiket nem ismertem, mert mint a Biener család nagy részét, őket is elnyelte a táborok pokla. Három lányuk közül az édesanyám, Klári vette át a stafétabotot. Ebben nagyszerű társa volt édesapám, István, aki ígéretes költőnek indult Szegeden, ahol Török nagypapa könyvkötészetet és kis nyomdát vitt a híres Fekete-házban a múlt század 20-as éveitől. A Szegedi Fialatok kiadásai, Juhász Gyula, Radnóti Miklós verseskötetei is készültek nála. Budapestre érkezve feleségül vette Klárit, majd letette a tollat és gyűjteni kezdett, szenvedélyesen és nagy hozzáértéssel, elsősorban képzőművészeti alkotásokat, de sok mást is. Volt például egy több ezer kötetes nagyszerű könyvtárunk, melynek egy részét ma is őrzöm. A 60-as években kezdte vásárolni a magyar impresszionista és posztimpresszionista művészek alkotásait az akkori állami bizományi üzletekben és az ugyancsak állami árveréseken, egyes darabokat pedig magángyűjteményekből szerzett meg. Ezeket a műveket később édesanyám eladogatta, mert nem akarta örizni őket, de még inkább azért, mert velem akart élni, és ezek az értékes darabok nem hagyhatták el az országot. A 19–20. századi gyűjtemény természetes folytatása lett az itteni kortárs múzeum és szoborpark.

Villa Biener a dombon, tengeri fenyők között

Ha jól tudom, eredetileg művészi pályára készültél.

T. J.: Édesapám fiúgyerekre vágyott, ezért én lettem fia-lánya egyszerre – s mindenben a nagy elvárások letéteményese. Nem illett tehát a rólam alkotott képbe a művészi ambíció, legfeljebb csak mint másodlagos opció. Megadtam magam a sorsomnak, és beküzdöttem humánorientált lényemet a pesti orvosi egyetemre. Le is doktoráltam, de immár Olaszországban, ahova közben férjhez mentem a szülők nagy bánatára. Sosem derül már ki, hogy milyen művész vált volna belőlem. Elég komoly manualitással

születtem. Tizennégy éves koromban már a Főiskola esti aktkurzusaira jártam, ahol elég szépen szerepeltem. Édesapám híres művészek alkotásait másoltatta velem, emlékszem például egy Matisse-portréra, amit nagyon kelletlenül festettem meg. Tehát névházasságot kötöttem az orvostudománnyal, és szenvedélyes viszony folytattam a művészettel, mint sok hozzám hasonló polgár. Ezt a romantikus viszonyt ápoltam egy életen át a valódi művészek többé-kevésbé sikerült „házassága” helyett.

Török Judit

Villa Biener bejárat estefelé

A medence és a tenger

Fogadások a kék padnál az alsó teraszon

Fúvóskoncert a nagy teraszon

A Nagy Banyá (Bistrega)

A széles baráti körön kívül nagyon sok ember fordul meg a villában. Csoportok, iskolák is jelentkeznek látogatásra a helyi olasz és a külföldi turisták, művészek és művészpártolók mellett.

T. J.: Mindez nemcsak az itt látható, jó minőségű szobroknak és műalkotásoknak köszönhető, hiszen Olaszországban nem

ritkaság a műkincs, a múzeum és a kortárs kiállítóterem. Inkább talán a látvány különlegessége teszi, így a mozaikokkal elmesélt 20. századi történelem a családi eseményekből kiindulva, meg a mesevilág, amit megelevenítettünk a járdákon, a falakon, a lépcsőkön, de még a medencében is vagy a hatalmas mozaiksobron, a *Nagy Banyán*, a gyerekek (meg az örök gyerekek) öröme. Mindezt szavakkal leírni fölösleges talán, jobb, ha a fotók beszélnek helyettem.

Leginkább egyfajta miniatűr Güell-parkhoz hasonlítunk, vagy inkább Niki de Saint-Phalle Tarokk-kertjéhez, ami nagyon inspirálóan hatott rám, amikor évekkor ezelőtt ott jártam, hogy cikket írjak róla az Új Művészetbe.

A másik fontos tényező a hely hangulata. A házat körülvevő mediterrán növények szeszélyes illata, meg a lélegzetelállító kilátás a tengerre. A tengeri fenyezők

között ma is bujkál mindazok mosolya, „lelke”, akik részt vettek a több éven át megrendezett szobrásztáborainkon (velük a mai napig tartjuk a kapcsolatot) vagy mindazoké, akik később itt jártak és valamiféle nyomot hagytak.

Milyen kiállításokat és eseményeket rendeztek a villában pároddal, Carlo Maglittóval közösen (aki szintén művész, de polgári foglalkozására nézve pszichológus)?

T. J.: A galériát egy nagy afrikai kiállítással nyitottuk meg 2006-ban. Ezt követte sok más, mint például a *Keleti hangulat*, a *Checkpoint Edenkert*, a *Checkpoint Bábel* és a *Bábel kilátással*, az *Ensemble*, a *Mistik* vagy a legutolsó, az *Arabesque* címűek. A *Checkpoint Charlie* nagy hatással volt rám, mint kiderül a címeből, amikor 1963-ban, 17 évesen egy banánt majszolva átsétáltam ott Kelet-Berlinből Nyugat-Berlinbe, Ulbricht sötét birodalmából az Edenkertbe, ahol az uborkán kívül sok egyéb gyümölcs is volt.

A galéria amfiteátrumában és a fenti nagy teraszon gyakori a koncert. Karácsony táján minden évben Artpartit rendezünk, ami kisebb műalkotások vásárával egybekötött kétnapos tea-süti fogadás művészek, gyűjtők, újságírók részére, és évente többször tartunk Art Szalont, ami kortárs zeneparti – főleg dzsessz vagy afrikai, ázsiai népzene (tibeti harangokkal, didzseridóval, ütős hangszerekkel, gitárral stb.). Sok a performansz is, néha felolvasóest a program, de volt már pszichoanalitikus konferencia is, csupa Freud-hívó milánói, velencei, bresciai, párizsi pszichológus részvételével. Részt veszünk külföldi vagy olasz városokban megrendezett kiállításokon, voltunk a Velencei Biennálén (a kollaterális események keretei között), nem is nagyon emlékszem mindenre. Nagyon sok interjú és kisfilm készült velünk-rólunk. A lényeget hadd tegyem hozzá: Carlo nagy szakácsművész, és utánozhatatlan kreációkkal áll elő (amiket ő maga sem tud megismételni) a barátokkal töltött felejthetetlen, zsúfolt estéken a csillagos égbolt alatt, a nagy teraszon.

Tehát veled zárul a kör, teljesül az álom?

T. J.: Korántsem. Remélem, a fiam, Enzo és az unokáim folytatják, amit elkezdtünk, hiszen a fiam is művész, eseménydesigner. A Villa Biener eléggé koncentrált hely, egy kicsit az immanencia jelképe. Márpedig én nem vagyok immanens alkat – nyugtalan ember inkább, tehát a villát igyekeztem statikus állapotából a dinamizmus felé gördíteni. Ezért lett a Villa az emberi alkotás, erő színtere. Erőtér, erővonalak találkozása, dinamikusan fejlődő és változó egység, fogalom, kötelék. Nagy energiákat emészt fel, de egyúttal ad is. Saját életet él, és zsarnok – de tudom, hogy nem fogom alávetni magam a zsarnokságának.

Szeretném, ha lelke lenne. Feladata már van: létevel az időbe és a térbe vésné a Biener és a Török família történetét, amely egy erdélyi földes kunyhóban kezdődött.

Szobrok a teraszon

Stefano Bombardieri: *Rinocérosz a csomagtartón*

Szoborpark

Pierangelo Russo: *Testvérek* (Juliet és Sofia), forrasztott vasszobor

A lakrész – hálószoba

A Memória fala a 4 nagy alakkal